

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Andrea Fulir

„EKO - PATROLA U DJEČJEM VRTIĆU KRIŽEVCI“

ZAVRŠNI RAD

Slavonski Brod, 2018.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Sveučilišni preddiplomski studij ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja

„EKO - PATROLA U DJEČJEM VRTIĆU KRIŽEVCI“

ZAVRŠNI RAD

Predmet: Ekološki odgoj u dječjem vrtiću

Mentor: Irella Bogut, izv. prof. dr. sc.

Sumentor: Vesnica Mlinarević, prof.dr.sc

Student: Andrea Fulir

Matični broj: 2608995335153

Slavonski Brod

Rujan, 2018.

Sadržaj:

SAŽETAK	2
SUMMARY	2
UVOD	3
EKOLOGIJA ,ZAŠTITA OKOLIŠA, ZAŠTITA	
PRIRODE.....	4
Pojam ekologija.....	4
Zaštita okoliša i	
prirode.....	5
OKOLIŠ I DIJETE.....	6
Ekološki odgoj u dječjem vrtiću	6
Aktivnosti za djecu koje doprinose razvoju ekološke svijesti.....	7
Eko škole	8
EKO - PATROLA U DJEČJEM VRTIĆU	
KRIŽEVCI.....	18
EKO - RADIONICE DJEČJEG VRTIĆA	
KRIŽEVCI.....	24
ZAŠTO RECIKLIRATI?.....	33
ZAKLJUČAK	34
LITERATURA	35
PRILOZI	36

SAŽETAK

Predmet ovog rada jest ukazati na važnost sakupljanja, zbrinjavanja i smanjivanja papirnatog, plastičnog, baterijskog i bio-otpada u vrtićkom okruženju te potaknuti svijest o zaštiti okoliša odgojiteljima, roditeljima, djeci. U radu je kratki pregled literature o ekologiji općenito, zaštiti okoliša i prirode, ekološkom odgoju u dječjim vrtićima, eko školama, o tome što je zapravo eko patrola i kako se provodi u dječjem vrtiću Križevci, zašto reciklirati otpad, a osobito su istaknute eko radionice dječjeg vrtića Križevci.

Ključne riječi: odvajanje otpada, zaštita okoliša, ekologija, ekološki odgoj, eko škola, eko patrola

SUMMARY

The subject of this paper is to point to the importance of collecting, managing and reducing paper, plastic, battery and bio-waste in a kindergarten environment and stimulating awareness of environmental protection for educators, parents, children. This paper presents a brief overview of ecology literature in general, environmental and nature conservation, ecological education in kindergartens, eco schools, eco patrol and how it is implemented in Kindergarten Križevci, why recycle waste, and are particular the prominent eco workshops in the kindergarten Križevci.

Key words: separation of waste, environmental protection, ecology, ecological education in kindergarten, eco schools, eco patrol

UVOD

Kod djece predškolske dobi posebno je velika važnost podizanja ekološke svijesti. Postoje razni poučni i zanimljivi načini za približavanje problematike zagađenja okoliša i zaštite istoga. Jedan od njih je kroz kreativno skupljanje papirnatog, plastičnog i baterijskog otpada. Djeca koja čine Eko patrolu prate svaki tjedan da se pravilno zbrinjava otpad, da je garderoba uredna, da su u sobi dječjeg boravka igračke sa kojima se nitko ne igra na svojem mjestu, stolice podvučene pod stol, ako nitko na njima ne sjedi, voda u kupaonici zatvorena te voda u toaletu puštena, te da se štedi električna energija, ako je dovoljno dnevnog svjetla. Kroz Eko patrolu i Eko vrtić djeca se uče timskom radu, urednosti, prepoznavanju i imenovanju različitih vrsta otpada, izrađivati društvene igre od otpadnog materijala, izrađivati ukrase i druge kreativne elemente od iz papirnatog i plastičnog otpada. Usvajaju postupke recikliranja i izradu recikliranog papira, upotreba recikliranog papira, skupljanje PET ambalaže i starog papira, skupljanje plastičnih čepova, sadnji sadnica, briga o vrtu, ali sve to uz odgojiteljice, roditelje, vrtićke koordinatore na kreativan, zanimljiv i poučan način. Kada sam pohađala na praksu jako me se dojmila Eko patrola. Djeca iz predškolskih skupina „Kockice“ i „Pačići“ uglavnom idu u Eko patrolu, ali ponekad povedu i dijete iz skupine u kojoj borave djeca u dobi od 4-5 godina skupine „Zvezdice“ kako bi dobili uvid što je to Eko patrola. Smatram da Eko patrola pozitivno utječe na podizanje dječje ekološke svijesti, radosno su sudjelovali svaki tjedan u njoj, veselili su se što sudjeluju i što nakon svakog obilaska nauče nešto novo.

EKOLOGIJA, ZAŠTITA OKOLIŠA I PRIRODE

Pojma ekologija

Ekologija (od grč. *oikos* = dom, kuća, obivalište i *logos* = znanost) danas je multidisciplinirana znanost koja proučava međusobne odnose između organizama i njihova obivališta. (Fanuko, 2005.)

Ekologija je znanost o odnosima između organizama i okoliša. (Udovčić, 2009)

Okoliš je kombinacija vanjskih uvjeta koji utječu na rast i razvoj organizama. Čovjek kao organizam najvišeg stupnja razvoja samim svojim postojanjem djeluje i mijenja okoliš te može postaviti vremenske i prostorne veze između pojedinih zbivanja.

Einstein je zanimljivo definirao okoliš: „Okoliš je sve što nisam ja.“ Prema tome , okoliš je „cjelokupni prirodni sustav o kojem ovisi čovjek, zrak koji udiše, zemlja koja ga hrani, rijeke i jezera koja daju vodu, mora koja daju hranu i vodu, te atmosfera oko planete koja omogućava život na planeti.“ (Udovčić, 2009: 95-96)

Samom svojom aktivnošću čovjek je odlučujući čimbenik u mijenjanju okoliša. Struktura gospodarstva prilagođuje se postavljenim gospodarskim ciljevima. Zadovoljenje tih potreba uz određeni način života opterećuje prostor na Zemljinoj površini. Napredak u uvjetima tehnološke revolucije postigao je vrlo visoku razinu industrijskih aktivnosti te vrlo visok životni standard, što je zajedno imalo velik utjecaj na okoliš. Onečišćenje okoliša nastaje onečišćenjem zraka, zemlje, vode, stvaranje otpadaka stvaranjem buke i mijenjanjem izgleda okoliša. Sva onečišćenja okoliša imaju utjecaja na floru i faunu, a posredno i neposredno i na samog čovjeka. Dosegao je granice vlastitog opstanka koristeći bogatstva i izvore koje mu pruža priroda. Okoliš planeta Zemlje se ubrzano mijenja pod utjecajem ljudskih aktivnosti. Čovjek je preoblikovao gotovo sav okoliš kako bi zadovoljio svoje potrebe. Kako bismo očuvali i zaštitili okoliš i prirodu, poboljšali kakvoću i zdravlje života na Zemlji na međunarodnoj je razini prihvaćen dogovor da gospodarski rast mora biti ekološki održiv. Očuvanje prirode i čovjekova okoliša jedna je od najviših vrednota svake zemlje.

Čovjek treba dozirati potrebu iskorištavanja prirodnih resursa i onečišćenja u toj mjeri da se ne bi spriječio daljnji gospodarski rast, ali ni da ekološki poremećaji uspire ili zaustave taj rast. (Udovčić, 2009)

Glavna zadaća ekologije je da ona mora postati teorijskom osnovom ponašanja čovjeka industrijskoga društva u prirodi (Butorac, 1999). Mora odrediti ireverzibilne promjene u prirodi koje su nastale čovjekovom krivnjom.

Zaštita okoliša i prirode

Zaštita okoliša je strukovno područje zaštite kojemu je zadaća očuvanje čovjekova zdravog životnog kruženja. (Glavač, 2001.a)

Zaštita prirode je područje zaštite kojemu je zadaća očuvanje ugroženih ekoloških sustava, njihovih staništa i živog svijeta koji u njima živi.

Prioritetna zadaća modernih društava je zaštita prirode i okoliša. To je najrazličitiji skup aktivnosti kojima se nastoji suzbiti ili barem smanjiti čovjekov negativni utjecaj na živi i neživi svijet koji ga okružuje. Zaštita prirode i okoliša usko su povezane. Prva je biološke, a druga tehničke prirode.

Rasprave o zaštiti okoliša u današnje vrijeme pokazuju da ono što se jasno shvaća u javnim istupima i diskusijama o ekološkoj krizi jest da se promijenila sama priroda problema, da je propadanje okoliša direktno povezano s propadanjem društva, njegove postojeće socijalne strukture.

OKOLIŠ I DIJETE

Ekološki odgoj u dječjem vrtiću

Već od najranijih dana dijete istražuje svijet promatranjem, te ostalim osjetilima: dodir, njuh, okusom i sluhom. Djeca uče po modelu, stoga je njihova ekološka svijest razvijena onoliko koliko i u odraslih koji ih okružuju; od roditelja, odgojitelja, braće i sestara, djedova i baka, prijatelja.

„Odgajatelj treba biti u trendu s ekološkim događajima i sam ekološki obučan, odnosno imati ekološke kompetencije, kako bi u svojem radu odgovorio na aktualne ekološke probleme i izazove.“ (Lipovac i sur., 2017: 139)

„...nije dobro suditi o razvijenosti ekološke osjetljivosti djece na temelju povremenih ekoloških aktivnosti.“ (Uzelac i Starčević, 1999)

„Odgajatelj u radu treba poći od temeljnog cilja ekološkog odgoja i obrazovanja, a to je, u krajnjem ishodu: razvoj ekološki pismenog pojedinca koji je spreman donositi ekološke odluke koje su podjednako primjerene kako kvaliteti života čovjeka tako i kvaliteti njegovog životnog okruženja.“ (Lipovac i sur., 2017: 147)

U svakodnevnim, prirodnim, situacijama ekološki sadržaji će imati smisla za dijete i pomoći će mu da shvati značenja prirodnih promjena i procesa. Odgojitelj na neizravan način, metodički pravilnim smjerom treba poučavati djecu i pomoći im da steknu uvid u proces ekološkog odgoja. Suvremeni autori dječje psihologije i predškolske pedagogije ističu važnost uvažavanja životnog iskustva djece, što znači da odgojitelj treba upotrebljavati situacije i događaje iz svakodnevnog života koji su od značaja za ekološki odgoj, a povezani su s iskustvom djeteta. Planiranje projekata je jedna od metodičkih preporuka u radu odgojitelja na razvoju dječje ekološke svijesti. Dva su koraka u osmišljavanju ekološkog programa tj. kurikuluma jedne predškolske ustanove: 1. Definiranje ciljeva projekta 2. Osmišljavanje programa aktivnosti odgojitelja i djece

Suradnjom s roditeljima i lokalnom zajednicom, predškolska ustanova može napraviti mnogo u razvitku predškolske ustanove kao ekološke jedinice. (Lipovac i sur., 2017.).

Aktivnosti za djecu, koje doprinose razvoju ekološke svijesti

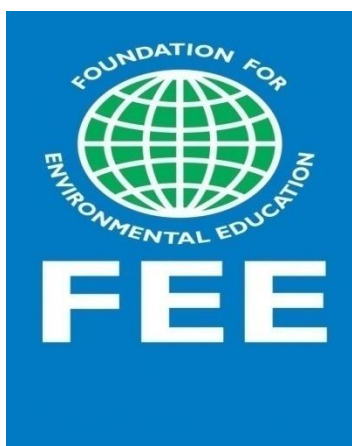
- *Igre izvan kuće:* u šumi, na livadama, na obalama, u parkovima... Boravak na svježem zraku donosi višestruku korist.
- *Rekreacija u prirodi:* obiteljski odlasci u prirodu putem kojih dijete vidi da njegova obitelj voli prirodu, da u njoj uživa i pritom pazi da je ne zagađuje.
- *Vožnja biciklom:* razgovor s djetetom o značenju Svjetskog dana bicikla (19.04.), Dana planete Zemlje (22. 04.) ili Dana bez automobila (22. 09.). Vožnja biciklom omogućuje uživanje u prirodi, zdravu slobodu kretanja, štedi gorivo i ne zagađuje okoliš.
- Aktivna briga o prirodi i okolišu: briga oko biljaka u vrtu, cvjetnjaku, voćnjaku, na balkonu (sadnja, zalijevanje, čišćenje), briga oko životinja (kućnih ljubimaca, hranjenje ptičica), čišćenje ulice i dvorišta, pa i pospremanje igračaka.
- *Kreativne aktivnosti:* uzgajanje i aranžiranje cvijeća, izrađivanje od prirodnih materijala (kore drveta, lišća, prešanog cvijeća i sl.) i otpadnih materijala (prazne ambalaže, čepova), uz razgovor o potrebi recikliranja.
- *Eko aktivnosti:* svrstavanje otpada (stari papir, plastična ambalaža i sl.)
- *Maštovite igre:* zamišljeni put oko svijeta uz opise i crteže krajolika, male eko predstave.
- *Mali projekti:* potaknuti dječju radoznalost i ljubav prema prirodi. Napisati pismo šumaru u kojem može postaviti različita pitanja, lovcu koji brine za životinje zimi...
- *Veseli razgovori:* kakva je Zemlja kad se ljuti, kad je sretna, kad je žalosna, kako bi svijet izgledao bez šuma, kako se možemo brinuti o biljkama i životinjama iz šume, od čega se radi papir, kako možemo zaštititi Zemlju... Crtati, slušati, pjevati o prirodi!
- Čitanje slikovnica i knjiga o prirodi i brizi za prirodu i planetu Zemlju.
- *Eko-kviz*

Eko-škole

Slika 1. Logo programa Eko škole (preuzeto s <https://www.eko.lijepa-nasa.hr/>)

Međunarodne Eko-škole su program osmišljen za provedbu smjernica odgoja i obrazovanja za okoliš na razini čitavih odgojno-obrazovnih ustanova (osnovne i srednje škole, dječji vrtići i učenički domovi, škole za djecu s posebnim potrebama i fakulteti). Međunarodni program Eko-škole je razvila Zaklada za odgoj i obrazovanje za okoliš (Founadtion for Environmental Education – FEE) kao odgovor na UN konferenciju 1992. godine.

Slika 2. Logo Zaklade za odgoj i obrazovanje za okoliš (FEE)

(Preuzeto s <https://www.eko.lijepa-nasa.hr/>)

Program se službeno počeo provoditi od 1994. godine u Danskoj, Njemačkoj, Grčkoj i Velikoj Britaniji. Danas Eko-škole se provode u više od 59 država svijeta koje povezuju više od 46 000 škola. Eko-škole su program i sustav nagrađivanja. Škole se nagrađuju Zelenom zastavom, što možemo vidjeti na slici 3., sa znakom Eko-škole koja se može izvjesiti na zgradi škole ili izložiti u predvorju.

Slika 3. Zelena zastava Eko škole (preuzeto s

<https://www.eko.lijepa-nasa.hr/>)

Škole također dobivaju i povelju (certifikat) Zaklade za odgoj i obrazovanje za okoliš, pravo na logo, slika 1., (znak Eko-škole) koji će se nalaziti na dopisima, stječu mogućnost medijske promidžbe u Hrvatskoj i svijetu. Nacionalni koordinator Eko-škola u Republici Hrvatskoj je Udruga Lijepa Naša, Logo možemo vidjeti na slici 4..

Slika 4. Logo Udruge Lijepa Naša (Preuzeto s

<https://www.eko.lijepa-nasa.hr/>)

Cilj programa: ugradnja odgoja i obrazovanja za okoliš u sve segmente odgojno-obrazovnog sustava i svakodnevni život učenika i djelatnika Eko-škole.

Zadaća: odgojiti mlade generacije osjetljivima na pitanja okoliša i osposobiti ih za donošenje odluka o razvitku društva u budućnosti.

Status Eko-škole: je sustav nagrađivanja na lokalnoj, državnoj i međunarodnoj razini što je osobitost ovog prepoznatljivog i kvalitetnog modela odgoja i obrazovanja. Škole koje ispune postavljene kriterije i koje brigu za okoliš promiču kao trajnu vrijednost i način življenja, dobivaju povelju o statusu Međunarodne Eko-škole i Zelenu zastavu sa znakom Eko-škole. Ovo prestižno međunarodno priznanje dodjeljuje se na dvije godine. Nakon toga slijedi obnova statusa. (<https://www.eko.lijepa-nasa.hr/eko-skole/sto-su-ekoskole>)

Ovakvim pristupom učenici shvaćaju važnost podizanja razine osviještenosti o zaštiti okoliša kod svakog pojedinca. Najviše pozornosti posvećeno je smanjivanju i zbrinjavanju otpada, uređivanju školskog okoliša te racionalnog korištenja energije i vode. Svi sudionici života u Eko-školi zajednički poduzimaju praktične korake kako bi smanjili zagađenje okoliša.

Učenici Eko-škole prenose naučeno kako na svoje obitelji, tako i na širu zajednicu.

Nakon prijave za sudjelovanje u programu za status Eko-škole, potrebno je izraditi i provesti program Eko-škole koji se sastoji od „7 koraka“; Slikovni prikaz koraka na slikama od 5.-11.)

1. Osnivanje odbora
2. Ocjena stanja okoliša
3. Plan djelovanja (Izrada programa rada)
4. Praćenje stanja i ocjenjivanje
5. Rad prema nastavnom planu i programu
6. Obavješćivanje javnosti i uključivanje medija
7. Eko- kodeks

1. OSNIVANJE EKOLOŠKOG ODBORA

Odbor Eko-škole čine:

- ravnatelj
- učitelji/odgajatelji (voditelji programa-školski koordinatori)
- učenici
- predstavnici stručnog tima (pedagog, psiholog, itd..)
- predstavnici tehničkog i administrativnog osoblja
- predstavnici roditelja
- predstavnici lokalne zajednice,
- javnih i drugih poduzeća,
- predstavnici udruga koje se bave pitanjima okoliša a djeluju u mjestu (gradu, općini, županiji) Eko-škole.

Svrha odbora je: osigurati usvajanje ostalih šest elemenata, raspodijeliti odgovornost učenicima i u njima razviti svijest o vrijednosti njihovih zamisli, brinuti o dugoročnoj provedbi programa, povezati se s upravom škole i lokalnom zajednicom. Odbor Eko-škole je “snaga” programa. O radu Odbora vodi se zapisnik s održanih sastanaka i pregled najvažnijih odluka, a koje se postavljaju na mrežne stranice programa (eko.lijepa-nasa.hr). Odbor najbolje funkcionira ako su u njemu svi gore navedeni članovi. Iznimno je važno da škola “iziđe” iz okvira školske zgrade i da članovi Odbora budu predstavnici lokalne zajednice. Škole na taj način postaju otvorene za javnost jer im se omogućuje šire djelovanje (akcije čišćenja okoliša, ciljane humanitarne akcije, anketiranje građana o ekološkim problemima, obavješćivanje javnosti o zaštićenim biljnim i životinjskim vrstama iz pojedinog područja, o zaštićenim objektima prirode, o postupanju s energentima, prednostima selektivnog prikupljanja otpada i dr.) Prije osnivanja eko – odbora važno je da ravnatelj izvijesti Učiteljsko vijeće škole o programu i njegovim ciljevima i dobije podršku kolektiva. Nakon prve sjednice eko-odbora potrebno je izvijestiti sve sudionike života u školi o njegovim članovima. Popis članova eko-odbora postavlja se u sve školske prostore i na središnji (stalni) pano. Vrlo je važno redovito voditi zapisnike sa sjednica Eko-odbora. Zapisnici se kronološkim redoslijedom postavljaju na mrežne stranice programa. Početkom svake nove školske godine članovi eko-odbora se mogu promijeniti (ako su to bili učenici osmih razreda ili njihovi roditelji i sl.). Izmjene treba postaviti u sve prostorije gdje se nalazio i stari popis odbora, kao i na stalnom panou. Također promjene treba unijeti i na mrežnim stranicama programa (eko.lijepa-nasa.hr).

2. OCJENA STANJA OKOLIŠA

Prvi stadij svakog programa je pregled trenutačnog stanja okoliša. Prosuđuje se koliko škola opterećuje okoliš, koliko proizvodi otpada, troši energente (struju, plin, mazut) i vodu, kakav je vanjski okoliš škole, te kolika je zastupljenost odgoja i obrazovanja za zaštitu okoliša u aktivnostima škole. Početkom svake školske godine škola je dužna napraviti novu ocjenu stanja okoliša i usporediti je sa prošlogodišnjom kako bi se vidjelo koliki je napredak u programu. Prema ocjeni stanja okoliša škola izabire glavnu-e temu-e i izrađuje plan djelovanja Eko-škole. Obrazac ocjene stanja okoliša nalazi se na stranici programa, a sastoji se od niza jednostavnih pitanja. Pitanja su podijeljena po temama kao što su otpad, energija, voda, okoliš škole itd.

3. PLAN DJELOVANJA

Plan djelovanja (program rada) potvrđuje Odbor Eko-škole. Zadaci i zacrtani ciljevi moraju biti jasni i lako mjerljivi, jer je potrebno pratiti njihovu realizaciju. Najčešće pogreške: općeniti ciljevi (npr. Sakupljanje otpada- nedostaju podaci: odlaganje? tko? kada? kako će se mjeriti prikupljeni otpad?) i zadaci (učenici će skupljati otpad - svi ili pojedinačno, po razredima, u mjestu, u školi, oko škole i sl.) ili nisu definirani nositelji. Plan djelovanja (program rada) za određenu temu najbolje je sastaviti u formi izvedbenog programa za pojedini nastavni predmet. Navesti zadatke, nositelje, vrijeme realizacije i osvrt na planirano (tamo gdje je moguće). Plan se izrađuje za svaku školsku godinu.

4. PRAĆENJE STANJA I OCJENJIVANJE

Vođenje zabilješki i vrjednovanje stanja je ono što Eko-školama daje posebnu vrijednost i vjerodostojnost, naglašavajući stalno provjeravanje napredovanja prema cilju. Praćenje stanja razrađuje se u suglasju s planom djelovanja. Prati se i ocjenjuje jesu li ostvareni ciljevi, bilježi se svaki uspješan postupak i predlažu postupci za neriješene probleme. Prema mogućnostima, učenici trebaju biti ti koji će provoditi praćenje (vodi se eko-dnevnik, izrađuje fotodokumentacija, video zapisi, postavljaju izložbe prilikom Dana Eko-škole-Projektnog dana). Obrazac izvješća treba ga napraviti do 30. lipnja svake godine.

EKO-PATROLE

Osim učenika članova Odbora Eko-škole važnu ulogu u programu imaju i eko-patrole. To su skupine učenika ili djece uz vrtičkog koordinatora zadužene za kontrolu i praćenje rada na određenoj temi i/ili pojedinim parametrima. Oni “nadgledaju” postupanje ostalih učenika ili djece, ali i odraslih i o tome vode svoje zabilješke (u posebne bilježnice, tabele, liste, na oglasnoj ploči). Učenici/djeca su najobjektivniji kritičari koji ne štede riječi pohvale, ali niti pokude za ono što nije dobro i valja mijenjati. Ne mogu se postaviti kriteriji o broju učenika u jednoj eko-patrolu niti o njihovom ukupnom broju, jer to ovisi o veličini škole. Svoja zapažanja eko-patrola bilježi u za to predviđenim tablicama.

5. RAD PREMA NASTAVNOM PLANU I PROGRAMU

Svaki učitelj/odgajatelj će u izvedbenom programu svog predmeta/područja izdvojiti nastavne jedinice koje se odnose na provedbu programa Eko-škole. Ovisno o predmetu, broj nastavnih jedinica je različit, ali svi moraju dati svoj prilog. Ako se izabranoj temi djelovanja posveti dio nastavnog sata (uvodni dio ili ponavljanje na kraju sata) to se posebno označava u dnevniku rada. Ukoliko je to moguće, na mrežnim stranicama programa, postavi se i preslika jedne stranice dnevnika rada razredne/predmetne nastave s označenim ekološkim sadržajima ili prikaz e-dnevnika u kojem je obilježen ekološki sadržaj. U sklopu redovne nastave obrađuju se teme određene planom djelovanja, a teme o zaštiti okoliša o kojima se uči u sklopu redovne nastave trebaju utjecati na način rada čitave škole/vrtiću. Pripremaju se pojedinačne praktične aktivnosti u školi/vrtiću ili izvan nje.

6. OBAVJEŠĆIVANJE JAVNOSTI I UKLJUČIVANJE MEDIJA

Potrebno je uključivanje čitave škole i šire zajednice stalnom promidžbom, naročito povodom Dana Eko-škole (jedan dan u godini po izboru Odbora Eko-škole-Projektni dan). U školi se postavi stalni oglasni pano Eko-škole. Održavaju se predavanja s ekološkim temama. Razmjenjuju se informacije s drugim školama u zemlji i inozemstvu. O radu Eko-škole obavještavaju se mjesne novine, radio i TV. Organiziraju se akcije na koje se pozivaju mediji.

Označavanje i oglašavanje programa u školi

Škola/ vrtića koji je uključena u Međunarodni program Eko-škola dobiva prilikom uključivanja tri nacionalna plakata i Potvrdu o uključivanju u program. Poželjno je da se plakati postave u ured ravnatelja, zbornicu i uz stalni pano Eko-škole. Uz plakat se stavlja i Potvrda o uključivanju u program. Stalni pano Eko-škole mora sadržavati sljedeće:

- sedam programskih koraka (uz prvi se stavlja popis članova Eko-odbora i njihove funkcije, a uz sedmi korak-tekst ili slogan koji predstavlja Eko-kodeks škole).

- službeno znakovlje: logotip Međunarodnog koordinatora (FEE-Foundation for Environmental Education), logotip Nacionalnog koordinatora (Udruga Lijepa naša, Zagreb), logotip Eko-škola i logo škole uključene u program. Sva četiri znaka trebaju biti iste veličine.

Određivanje znaka (Loga) škole

Najčešće se na razini škole/vrtića raspiše natječaj među učenicima/ odgojiteljima za idejno rješenje znaka škole. To može biti: povijesni znak škole, zaštićena biljna ili životinjska vrsta tog područja, biljna kultura po kojoj je kraj poznat, reljefno obilježje kraja i sl. Poželjno je da znak bude što jednostavniji da se može lakše računalom prenijeti na dokumente nakon što škola/vrtić dobije status Eko-škole.

Promjenjivi pano

Postavlja se neposredno uz stalni pano, a svrha mu je: izvješćivanje o svim mjerenjima, provedenim akcijama, anketama, fotografije učenika/djece u akcijama, tekstovi iz tiska, intervju s učenicima/predškolskom djecom koji su u eko-patroli, osvrt na rezultate mjerenja, polugodišnje izvješće o postignutom, obilježavanje prigodnih datuma, organizacija i dojmovi s Projektnog dana.

Projektni dan- DAN EKO-ŠKOLE

Bilo koji dan u godini, po odluci Odbora Eko-škole, kada učenici/predškolci predstavljaju program i rad široj javnosti (roditeljima, uzvanicima, predstavnicima lokalne uprave i ostalim uzvanicima). Način organizacije nije propisan, ali iskustva govore da je najbolje organizirati radionički tip nastave. U organizaciju, pripremu i izvedbu radionica, na javnu prezentaciju i /ili predavanje poželjno je što više uključiti roditelje. Zajedničke radionice daju vrhunske rezultate. Sve aktivnosti potrebno je dokumentirati.

Suradnja s medijima

O uključivanju u program i svim poduzetim aktivnostima potrebno je izvješćivati lokalni i dnevni tisak. Pozvati predstavnike medija da dođu u školu/vrtić i razgovaraju s učenicima/djecom, učiteljima/odgojiteljima i roditeljima. U tome školama/vrtićima mogu pomoći i predstavnici javnih poduzeća ili lokalne zajednice koji su članovi Odbora Eko-škole. Izvijestiti i lokalne radio i TV postaje, naročito za vrijeme Projektnog dana ili organiziranja prigodnih akcija u mjestu.

7. EKO- KODEKS

To je zajednički dogovor i stav sudionika Eko-škole, a ide u prilog obvezivanju svih čimbenika na "EKO" opredjeljenje škole/vrtića. U izradi kodeksa sudjeluju učenici, a potrebno ga je izložiti na uočljivo mjesto u svakoj prostoriji škole/vrtića kao i na stalni pano programa. Eko-kodeks se može objaviti u lokalnom tisku i široj javnosti. Ovim Eko-škole/vrtići imaju priliku dati svoj doprinos izradi međunarodnog kodeksa zaštite okoliša zajedničkoj izjavi o zaštiti okoliša u školama Europe i svijeta.

Izrada eko-kodeksa

Svaka škola samostalno određuje način izrade. Najbolje je da Eko-kodeks predlažu i sastavljaju učenici. Škole su ovo pitanje različito riješile: u nekim školama raspisuje se natječaj među učenicima, nakon čega Eko-odbor izabire najbolje prijedloge. Učenici na satu razrednog odjela pismeno daju prijedloge, razrednik odabire najbolje i daje članovima Eko-odbora itd. Dio škola odabire slogan (poznati stih ili izreku), a uz to i nekoliko učeničkih izreka koje zajedno čine Eko-kodeks dotične škole. Eko-kodeks se postavlja na središnji pano i u sve školske prostore, kako bi bio dostupan svima koji uđu u školu/vrtić.

TEME

Eko-škole moraju odabrati temu koju će obrađivati tijekom jedne školske godine. U početku je za Eko-škole najbolje i najjednostavnije krenuti s osnovnim temama kao što su otpad, te štednja vode i energije. To su obavezne teme koje je potrebno provoditi od početka te čitavim tijekom provedbe programa. Nakon što se ovladaju metodologijom Eko-škole razvijaju ostala tematska područja, kao što su: zdrav život, održivi prijevoz, bioraznolikost, školski okoliš, buka, klimatske promjene itd.

„7 KORAKA“ kroz slikovni prikaz

Slika 5. Osnivanje odbora

Slika 6. Ocjena stanja okoliša

Slika 7. Plan djelovanja

Slika 8. Praćenje stanja i ocjenjivanje

Slika 9. Rad prema planu i programu

Slika 10. Projektni dan

Slika 11. Eko - kodeks

(Slike preuzete s <https://www.eko.lijepa-nasa.hr/>)

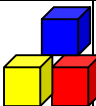

EKO – PATROLA U DJEČJEM VRTIĆU KRIŽEVCI

U listopadu 2017. godine dječji vrtić Križevci uključio se u program Eko-škole i krenuo u “lov” na zelenu zastavu sve jasličke i vrtičke odgojne skupine preplavilo je mnoštvo igračaka izrađenih od otpadnih i neoblikovanih materijala, a nastali su i “otoci” za razvrstavanje otpada – papira, plastike, baterija, bio-otpada, boca za vodu koju djeca ne popiju pa ju koriste za zalijevanje biljaka, likovne aktivnosti i održavanje čistoće prostorija. Eko patrolu čini petero djece predškolskih odgojnih skupina s vrtičkim koordinatorom- pedagoginjom Ljiljanom Kump, koji tjedno ocjenjuju prethodno zadane elemente.

Slika 12. Eko odbor dječjeg vrtića Križevci

Jednom tjedno Eko patrola obilazi prostor jaslica i vrtića. U tablicu za koju su sami izrađivali simbole elemenata koji se prate i ocjenjuju, Eko-patrola vrijedno i odgovorno ocjenjuje zelenom, žutom ili crvenom bojom stanje koje zateknu u odgojnoj skupini ili u drugom prostoru. Elementi koji se prate dogovoreni su na 1.sjednici Eko odbora, a to su: štednja električne energije (ugašeno svjetlo kada je dovoljno dnevnog svjetla), štednja vode, urednost sobe dnevnog boravka i garderobe, odvajanje otpada (papirko, plastičarko, baterko) i urednost wc-a, odvajanje bio-otpada te kompostiranje. Zeleni, žuti, a ponekad i crveni kružić poticaj je svakoj skupini da bude još bolja.

DATUM: _____

Slika 12. Eko dnevnik dječjeg vrtića Križevci

Slika 13 . Eko patrola obilazi jasličke i vrtičke skupine (Autor: Ljiljana Kump)

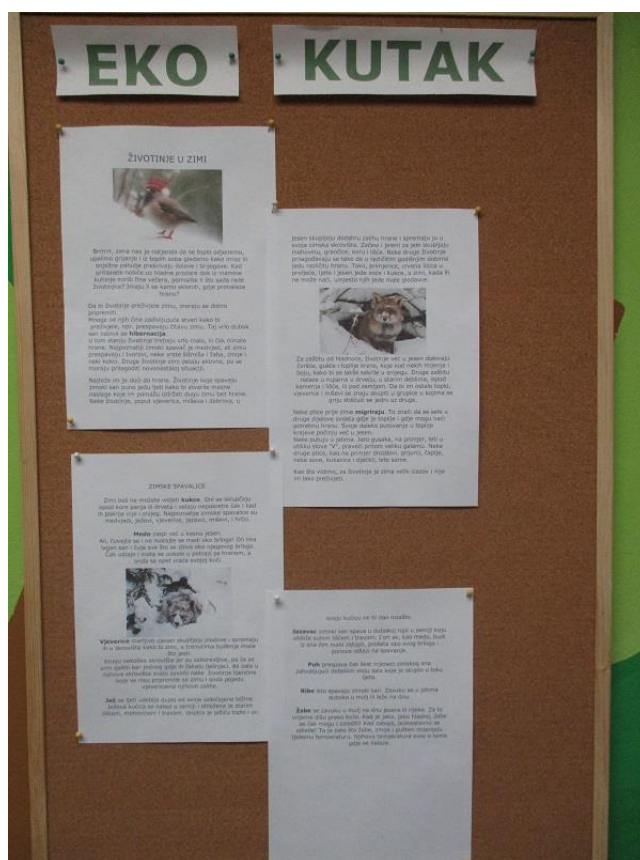

Slika 14 . Eko patrola u obilasku (Autor: Andrea Fulir)

Slika 15. Izvješće nakon eko patrole uz priloženu fotografiju djece koja su bila u obilasku i njihove potpise (Autor: Andrea Fulir)

Promjenjivi pano

Slika 16 . Promjenjivi pano (Autor: Ljiljana Kump)

Izvršavanje o svim mjerenjima, provedenim akcijama, anketama, fotografije učenika/djece u akcijama, tekstovi iz tiska, intervju s učenicima/predškolskom djecom koji su u eko-patrolu, osvrt na rezultate mjerenja, polugodišnje izvješće o postignutom, obilježavanje prigodnih datuma, organizacija i dojmovi s Projektnog dana.

Stalni pano

Slika 17. Stalni pano (Autor: Andrea Fulir)

Stalni pano Eko-škole mora sadržavati sljedeće:

- sedam programskih koraka (uz prvi se stavlja popis članova Eko-odbora i njihove funkcije, a uz sedmi korak-tekst ili slogan koji predstavlja Eko-kodeks škole).
- službeno znakovlje: logotip Međunarodnog koordinatora (FEE-Foundation for

Environmental Education), logotip Nacionalnog koordinatora (Udruga Lijepa naša, Zagreb), logotip Eko-škola i logo škole uključene u program. Sva četiri znaka trebaju biti iste veličine.

EKO - RADIONICE DJEČJEG VRTIĆA KRIŽEVCI

Aktivnost recikliranja papira

Prema programu rada Eko škole (Eko vrtića) za 2017./18. godinu nastavljena je suradnja s Komunalnim poduzećem Križevci. Jedan od zadataka iz programa je poticanje aktivnosti recikliranja papira pa je tako, 11.4.2018. u dječjem vrtiću održana radionica za djecu predškolskih odgojnih skupina. Radionicu su vodile djelatnice Komunalnog poduzeća Križevci, Dijana Mijač Dretar i Marija Vragović, a plan daljnje suradnje dogovoren je i s direktorom Komunalnog poduzeća Križevci, Martinom Kozjakom. Djeca su rado sudjelovala u aktivnosti, pažljivo pratila i usvajala postupak recikliranja papira. Na taj način nastoji se kod djece širiti spoznaja o važnosti recikliranja papira. Dobiveni reciklirani papir bit će iskorišten povodom obilježavanja Dana planeta Zemlje i Dana Grada.

Slika 18. Recikliranje papira (Autor: Ljiljana Kump)

24

Slika 19. Recikliranje papira (Autor: Ljiljana Kump)

Slika 20. Reciklirani papir (Autor: Ljiljana Kump)

25

Slika 21. Zajednička slika odgojiteljica, djece predškolskih skupina „Pačići“ i „Kockice“, Ravnateljice te djelatnica Komunalnog poduzeća (Autor: Ljiljana Kump)

Radionica kako i zašto kompostirati?!

17.04.2018. u dječjem vrtiću Križevci održana je još jedna radionica u suradnji s Komunalnim poduzećem Križevci. Ovog puta radilo se o kompostiranju. Radionicu “Kako i zašto kompostirati” vodile su Dijana Mijač Dretar i Marija Vragović. Djeca su naučila što sve spada u biootpad (ostaci od pripreme hrane i vrtni ili zeleni otpad) te kako najbolje s njim postupati, odnosno kako od njega dobiti kompost koji će koristiti u vrtu dječjeg vrtića za sadnju cvijeća i povrća. Kompostište koj je izradio jedan roditelj nalazit će se u blizini vrta dječjeg vrtića i svakodnevno će tamo odnositi ostatke svježeg voća i povrća, a povremeno i travu, lišće i granje.

26

Slika 22. Djelatnice komunalnog objašnjavaju kako kompostirati (Autor: Ljiljana Kump)

Slika 23. Djeca dobivaju uvid u to što je bio otpad i što se kompostira (Autor: Ljiljana Kump)

Slika 24. Zajednička slika vrtićkih skupina „Zvezdica“ i „Limača“ i odgojiteljica nakon radionice (Autor: Katarina Ivković-Balint)

„Zelena čistka“

20. travnja 2018. u Dječjem vrtiću Križevci održana je “Zelena čistka”. Tom su prilikom male i velike ruke bile jako vrijedne. Od čišćenja dvorišta od papirića, lišća, suhih iglica i grančica, do čišćenja i uređenja terasa. I kompostište je dobilo svoje mjesto na dvorištu i pažljivo se puni sitnim grančicama, lišćem, travom te ostacima svježeg voća i povrća.

Slika 25. Skupina „Kockice“ vrijedno kreću u čišćenje dvorišta (Autor: Katarina Ivković-Balint)

28

Slika 26. Vrtićka skupina „Kockice“ sakupljaju grančice (Autor: Katarina Ivković-Balint)

Slika 27. Vrtićka skupina „Limači“ sade biljke i zalijevaju uz pomoć odgojiteljice (Autor: Katarina Ivković-Balint)

29

Slika 28. Kompostište je dobilo mjesto u dvorištu te se puni travom, lišćem, grančicama (Autor: Katarina Ivković-Balint)

Projektni dan- „Naš mali vrt“

27. travnja 2018. godine u vrtiću održan je projektni dan Eko-vrtića pod nazivom “Naš mali vrt”. To je još jedna u nizu aktivnosti iz programa rada Eko-vrtića za ovu pedagošku godinu, ali i početak projekta koji će trajati i postati dio kulture vrtića. Svaka od sedam vrtićkih skupina ima po 1 gredicu o kojoj će voditi brigu i na taj način moći pratiti razvoj od sjemenke do stola. Posijane su i zasađene različite kulture: začinsko bilje, krumpir, luk, mrkva, cikla, jagode, lan, batat, salata, krastavci. Uređeni su i cvjetnjaci na terasama odgojnih skupina jaslica i vrtića, te cvjetna gredica oko našeg vrta. U realizaciji ove aktivnosti pomogli su – roditelji i bake koji su radili zajedno s nama. U suradnji sa Šumarijom Križevci, naš vrt dobio je ogradu i materijal za izradu stazica kojima su odijeljene gredice, a u suradnji s Komunalnim poduzećem Križevci potočnice i najvažnije – naučili smo kako i zašto kompostirati. Kompostište koje se nalazi u neposrednoj blizini vrta će već sljedeće godine biti izvor kvalitetne zemlje za naš mali vrt.

Slika 29. Sadnja cvijeća (Autor: Katarina Ivković-Balint)

Slika 30. Skupina „Pčelice“ sa odgojiteljicama i bakom vrijedno sade cvijeće (Autor: Ljiljana Kump)

Slika 31. Sadnja začinskog bilja (Autor: Katarina Ivković-Balint)

Slika 32. Uređivanje vrta zajedničkim snagama (Autor: Ljiljana Kump)

ZAŠTO RECIKLIRAMO?

Iz godine u godinu količina smeća se povećava. Koristimo sve više ambalaže koja brzo postaje beskorisna i samo nam smeta. Jedna osoba u prosjeku izbacila 1 kg smeća dnevno! Zato je važno što više reciklirati kako bismo spriječili onečišćenje i da možemo nanovo upotrijebiti sirovine koje se nalaze u smeću: papir, staklo, lim. Na 1 kg smeća možemo reciklirati do 750 g sirovine. Staklo recikliramo da uštedimo, a baterije da izbjegnemo onečišćenje i otjecanje štetnih tvari u tlo. Potrošene baterije koje ubacimo u kutije predviđene za to završe u tvornicama specijaliziranim za taljenje baterija. Lako je reciklirati staklo. Dovoljno je da se otopi i ponovo ulije u kalupe. Stare novine i kartonske kutije bit će pretvorene u reciklirani papir, koji nije tako bijel, ali je krut.

ZAKLJUČAK

U današnje vrijeme onečišćenje okoliša je sve veće. Ono nastaje onečišćenjem zraka, zemlje, vode, zatim stvaranjem i gomilanjem čvrstih otpadaka, stvaranjem buke i mijenjanjem izgleda okoliša. Sva onečišćenja okoliša imaju utjecaj na floru i faunu, a posredno i neposredno na čovjeka. Očuvanje prirode i čovjekova okoliša jedna je od najviših vrednota svake zemlje.

Dijete od najranije dobi pokazuje interes za istraživanje svijeta. Svoju okolinu istražuje svim svojim osjetilima - promatranjem, sluhom, njuhom, dodirom i okusom. Djetetova ekološka svijest razvijena je onoliko koliko je razvijena kod odraslih osoba koje ga okružuju. Dijete uči po modelu, tj. ako vidi odraslu osobu kako poštuje prirodu i ono će se željeti tako ponašati. Ono što je najvažnije za razvoj ekološke svijesti jest - ljubav prema prirodi. Da bi se ta ljubav razvila, djeca trebaju doći u neposredan dodir s ljepotom i raznolikošću prirode.

Međunarodne Eko-škole su program osmišljen kako bi ugradile odgoj i obrazovanje za okoliš u sve segmente odgojno-obrazovnog sustava i svakodnevni život učenika i djelatnika Eko-

škole te odgojiti mlade generacije osjetljivima na pitanja okoliša i osposobiti ih za donošenje odluka o razvitku društva u budućnosti. Kako bi neka škola, vrtić, fakultet uopće mogao postati eko- škola mora proći kroz „7 koraka“.

Eko- patrola, 5 djece predškolskih skupina s vrtičkim koordinatorom, obilazi jednom tjedno prostor jaslica i vrtića te u tablicu prate i ocjenjuju elemente zelenom, žutom ili crvenom točkom. Njihov zadatak je da obrate pozornost na štednju električne energije, štednju vode, urednost sobe dnevnog boravka i garderobe, odvajanje otpada i urednost wc-a.

U radu smo mogli vidjeti prikaz eko-radionica u dječjem vrtiću Križevci. Kako reciklirati papir, kako i što kompostirati, kako djeca uređuju dvorište i zajedničkim snagama uz pomoć odgojitelja i roditelja grade „Naš mali vrt“ u kojem je posađeno začinsko bilje, cvijeće, povrće. Kroz kreativne i zabavne radionice ekološki odgoj postaje bliži djeci. Mogu jako puno naučiti, a uz to razvijati maštu i zabaviti se, što je jako važno za razvoj djeteta.

LITERATURA:

Udovčić, B. (2009). *Čovjek i okoliš*. Zagreb: Kigen

Uzelac, V., Starčević, I. (1999). *Djeca i okoliš*. Rijeka: Adamić

Eko škole - Što su Ekoškole?, Udruga Lijepa naša, pribavljeno 17.8.2018., s <https://www.eko.lijepa-nasa.hr/eko-skole/sto-su-ekoskole>

Moreno-Fernández, O. (2017). *Zaštita okoliša i građanstvo u školama koje sudjeluju u programu Eko-škola: Predodžbe učenika osnovne škole o društvenim i ekološkim problemima*. *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*. Pribavljeno 14.8..2018. sa <https://hrcak.srce.hr/185488>

Herceg, N. (2013). *Okoliš i održivi razvoj*. Zagreb: Synopsis

Lipovac, V. i sur. (2017). *Didaktičko metodički pristup razvitku ekološke svijesti djece u pripremnom predškolskom kurikulumu*. *Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline*. Pribavljeno 14.8.2018., sa https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=282779

Pozaić, V. (2004.). *Ekologija, Znanstveno-etičko-teološki upiti i obzori*. Zagreb: Tisak

Fanuko, N. (2005.). Ekologija. Poreč-Tisak
Findtrade&tours d.o.o. Rijeka

Markota, B. (2006.). Potražimo blago u otpadu. Zagreb: Hum naklada

Beaumont, E. (2005.) Ekologija- odgovori na dječja pitanja. Zagreb: Naša djeca

Vjesnik d.d. (2010.). Ekologija. Zagreb

Dietmar Bolscho, (1996). Odsjek pedagoških znanosti I, Sveučilište Hannover. *Obrazovanje o okolišu i ekološka svijest*. Pribavljeno 14.8.2018. sa
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=208636

Jukić, R. (2011.). Ekološko pitanje kao odgojno-obrazovna potreba. Ecological Question as an Educational Need. Pribavljeno 14.8.2018. sa
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=111893

Međunarodni program „Eko-škola“ Pribavljeno 17.8.2018.
<http://www.stampar.hr/hr/međunarodni-program-eko-skola>

PRILOG

Prilog 1.

Eko kodeks:

BITI EKO BAŠ JE FORA,
ČUVAJMO ŠUME, RIJEKE I MORA!
PRIRODU DANAS ČUVAJMO MI
DA SUTRA BI BILI VESELIJI SVI!

Prilog 2.

Eko himna:

Možda smo mali, ali znamo
smeće sortirati, papir reciklirati.
Mi smo ekolozi prve klase
prirodu čuvamo, cvijeće ne trgamo.
Zelena je boja prava

vesela, čista i zdrava.
 Priroda nam modu kroji
 jer zeleno nam dobro stoji.
 I tebe ću rado naučiti
 drvo posaditi, ptičice nahraniti.
 Svi ćemo marljivo raditi
 vodu štedjeti, šume sačuvati.
 Zelena je boja prava
 vesela, čista i zdrava,
 priroda nam modu kroji
 jer zeleno nam dobro stoji.
BITI EKO BAŠ JE FORA,
ČUVAJMO ŠUME, RIJEKE I MORA!
PRIRODU DANAS ČUVAJMO MI
DA SUTRA BI BILI VESELIJI SVI.

36

Prilog 3.

PLAN I PROGRAM ZA 2017./2018. GODINU

TEMA: OTPAD I VRTIČKO OKRUŽENJE

Cilj – skupljanje, zbrinjavanje i smanjivanje papirnatog, plastičnog, staklenog, baterijskog i bio-otpada u vrtičkom okruženju te poticanje svijesti o zaštiti okoliša

ZADATAK	AKTIVNOSTI	NOSITELJI	VRIJEME I NAČIN PRAĆENJA REALIZACIJE
1. Skupljanje i zbrinjavanje otpada	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznavanje i imenovanje različitih vrsta otpada - odlaganje otpada u spremnike u SDB i izvan vrtića - evidentiranje količine sakupljenog otpada 	Kolektiv DV, djeca svih odgojnih skupina	Tijekom godine; rad eko patrole, fotografije

	<ul style="list-style-type: none"> - suradnja s Komunalnim poduzećem Križevci radi pravovremene odvoženje sakupljenog otpada 		
2. Izgrađivanje ekološke osjetljivosti djece aktivnim učenjem i djelovanjem u neposrednom okruženju	<ul style="list-style-type: none"> - izrađivati društvene igre od otpadnog materijala (pedagoški neoblikovani materijal) - loto, domino, lutke, taktilne vrećice 	Odgojiteljice, djeca i roditelji svih odgojnih skupina	Tijekom godine, eko dnevnik, fotografije, promjenjivi pano
3. Poticanje novog korištenja papirnato i plastičnog otpada	<ul style="list-style-type: none"> - likovno stvaralaštvo djece iz papirnato i plastičnog otpada - konstrukcije, skulpture, ukrasi i drugi kreativni elementi 	Odgojiteljice, djeca i roditelji svih odgojnih skupina	Tijekom godine, eko dnevnik, fotografije, promjenjivi pano
4. Poticanje aktivnosti recikliranja papira	<ul style="list-style-type: none"> - usvajanje postupka recikliranja papira i izrada recikliranog papira - upotreba recikliranog papira - širenje spoznaje o važnosti recikliranja papira 	Odgojiteljice i djeca vrtićkih odgojnih skupina	Tijekom godine, eko dnevnik, fotografije, promjenjivi pano
5. Skupljanje i zbrinjavanje baterijskog otpada	<ul style="list-style-type: none"> - dobiti i konstruirati spremnike za skupljanje starih baterija 	Tvrtka Friš d.o.o., vrtićki koordinator, odgojitelj, djeca i roditelji	Tijekom godine, rad eko patrole, fotografije, pano
6. PET ambalažom i starim papirom do	<ul style="list-style-type: none"> - skupljanje PET ambalaže i starog papira - prodaja PET ambalaže u obližnjem 	Odgojiteljice, djeca i roditelji, vrtićki	Tijekom godine, eko dnevnik, fotografije, promjenjivi pano

novih igračaka	trgovačkom centru i starog papira Komunalnom poduzeću Križevci	koordinator	
7. Poticanje skupljanja bio otpada	<ul style="list-style-type: none"> - sakupljanje bio-otpada (ostaci sirove hrane) i odlaganje u odgovarajuće spremnike 	Odgojiteljice, djeca, kuharice, spremačice, vrtićki koordinator, Komunalno poduzeće	Tijekom godine, eko dnevnik, fotografije, promjenjivi pano
8. Podizanje svijesti o važnosti očuvanja šuma	<ul style="list-style-type: none"> - odlazak djece u šumu uz temu „Kako čuvati šume“ - sadnja biljaka iz prirode 	Šumarija Križevci, vrtićki koordinator, odgojitelji, djeca	Proljeće (uz Dan šuma); fotografije, promjenjivi pano
9. Podizanje svijesti o važnosti odvajanja i pravilnog odlaganja otpada	<ul style="list-style-type: none"> - posjet reciklažnom dvorištu i odlagalištu otpada - edukacija djece i roditelja na temu „Moj otpad moja odgovornost“ - primjeri iz Hrvatske i svijeta 	Komunalno poduzeće Križevci, vrtićki koordinator, odgojiteljice, djeca, roditelji	Proljeće (uz Dan planeta Zemlje); fotografije, promjenjivi pano
10. Uključivanje u humanitarnu akciju „Udruzi Maslačak pomoz da svoj kombi vozi“	<ul style="list-style-type: none"> - skupljanje plastičnih čepova 	Vrtićki koordinator, odgojiteljice, djeca i roditelji	Za vrijeme trajanja akcije (rujan-studeni); eko dnevnik, fotografije, promjenjivi pano
11. Naš mali	<ul style="list-style-type: none"> - izrada i sanitarno primjereno održavanje 	Vrtićki koordinator,	Od proljeća; rad eko patrole,

vrt	komposta - priprema tla za vrt - nabavka sadnica - sadnja - briga o vrtu	domar, odgojiteljice, djeca i roditelji	fotografije, promjenjivi pano
-----	--	---	-------------------------------